

Bene Zoltán RÓZSASÁNDOR ÉS A VELOCIPÉD

Történt, hogy a világban újra kisiklott az igazság gőzmozdonya, és egy, csak egy legény taszíthatta vissza a sínekre. Mert az igazság, bármit állítsanak is a széplelkek, gyöngö és védtelen élőlény, s hiába halad eltökélten a maga útján, oly könnyű kibillenteni egyensúlyából, akár a fél lábón ugráló gyermeket. Ha pedig egyszer kibillent, szörnyű nehéz újra pályára állítani, elhárítani előle az akadályokat. A legtöbb esetben annyira nehéz, hogy voltaképpen lehetetlen.

propagandaszólamok

Rózsasándorról is sokan állítják, hogy valójában önző, kegyetlen, más kincsére, jószágára áhító, a pórnéppel mit sem törődő garázdaként élte az életét. Szerencsére azért akadnak szép számmal, akik nem dőlnek be az ilyesféle alaptalan híreszteléseknek, tudományosnak álcázott propagandaszólamoknak, s olyannak őrzik lelkükben az érdeemes, nemes betyárt, amilyen a valódi valóságban volt. Ezek a történetek elsősorban nekik szólnak.

De hogy egyik szavamat a másikba ne öltsem, rátérek a lényegre. Rózsasándor igazságot tett, amikor megleckéztette a betyárkergetés fáradalmait kipihenni vágyó Pandúrsándort – amely csodálatos tettéről menten balladák születtek Ószeszéktől Röszkéig, a Fehértótól Algyóig, Alsótanyától Szatymazig. Hősi cselekedete után hazatért az Alföld legkietlenebb végvidékein elterülő fortyogó földeken emelt vasfúpalotából Szeged vidékére. Mindenki úgy hitte, végre nyugalom költözik az Alföld déli pusztáira, a zsandárok, a pandúrok és macskajancsik tanulnak főnökük, az elvetemült Pandúrsándor esetéből, s elbujdosnak a fővárosi bor- és pálinkamérésekben. Csakhogy maga Pandúrsándor volt az, aki nem nyughatott, sötét lelkében feketén égett a bosszú tüze. Bosszújának eszközüül a modern kor egyik legújabb vívmányát választotta: a velocipédet. (Hogy egészen pontosan fogalmazzunk, inkább azt kellene mondanunk, Pandúrsándor nem egyszer forralta a bosszút szuroksötét lelkének katlanában, hanem folyamatosan, ám a velocipédhez mindösszesen egy alkalommal folyamodott, s éppen ekkor.)

A nemes Szeged városában sosem láttak még olyan járművet, amely két keréken gurult, ráadásul az első kereke sokkalta nagyobb volt, mint a hátsó. Ha láttak volna efféle masinát, aprócska nyergében emberi lényvel, aki úgy ül odafönn, a magasban, amint a lovon szokás és – lábával taposva az első kerék tengelyéhez rögzített hajtókarokat – haladásra bírja a szerkezetet, bizonyára boszorkányságnak tartják az egészet. Tegyük hozzá: jogosan, hiszen már az maga érthetetlen, miként nem borul föl ember és gép, mi tartja egyenesben a furcsa párost?

Ha láttak volna velocipédet Szegeden, ekként fogadták volna – erre Pandúrsándor akár mérget is vett volna. És amidőn a velocipéd begördült a szegedi utcákra, Pandúrsándor számítása bevált.

- Ördögi szerkezet! – sopánkodtak az asszonyok.
- Belzebub paripája! – visítottak az inasok.
- Jézus, segíts! – ámultak a szent életű ferences barátok.
- Azt a kirelejumát! – találta fején a szöveget a város bölcs bírása.
- Most már csak várni kell – dörmögte a kezét dörzsölve Pandúrsándor egy kávéházi teraszon, álszakáll mögé rejtkezve.

Mert nemcsak a szegedieket, de Rózsasándort is jól ismerte az istentelen Pandúrsándor, így tisztában volt azzal is, az érdeemes, nemes betyár olyan kíváncsi, akár a macskakölykök.

furdaló kíváncsiság

Három nap múltán, mely három napon reggel, délben és este egyaránt végiggördült a város legforgalmasabb utcáin a velocipéd, Rózsasándor úgy határozott, beóvakodik Szegedre. Különös érzés fészkelte be magát a zubbonyába, a mellkasát nyomta baljóslatún, mégsem állhatott ellen furdaló kíváncsiságának.

- Megnézzük magunknak közelebbről azt a két kerekű ördögszekeret – mondta Panzasándornak és Veszelkakomának, majd részletesen kifejtette a tervét. A komák nem ellenezték.

*

Alighogy föltűnt reggeli szokásos útvonalán a velocipéd, Rózsasándor egy sarok mögül kukucskálva leste meg, miként falja a méterekeket. Hanem amint kidugta a fejét a ház takarásából, menten hét pandúr vetette rá magát, teperte a földre, kötözte össze a csuklóját. Pandúrsándor lélekszakadva rohant a közeli kávéház teraszáról, kezét dörzsölve hajolt a gúzsba kötött betyár fölé. Vizslatta, fürkészte.

- Elkaptalak, nyomorult – lihegte.
- El – dörmögte amaz.
- De elcsíptelek-e valóban? – ébredt sanda gyanú Pandúrsándor összekormolt lelkében.
- Hozzatok két vödör vizet, de tüstént! – adta ki a parancsot embereinek, ő maga pedig nem volt rest saját kezűleg talpra rángatni a foglyot.
- Mindjárt tisztán látunk – dűnnyögte, s mikor megérkeztek a vödrök, jobbról és balról a megkötözött betyár égnek kunkorodó bajszára akasztotta őket.

Nagy csörömpöléssel hullottak a szegedi utca porába a vödrök, kifolyt a víz, fröccsent a pandúrok puccos cipőjére, kincstári pantallójuk szárára. Káromkodtak a besték, hogy az arra járó jámbor asszonyok nem győzték a keresztet hányni magukra.

– Ez nem a Rózsasándor! – üvöltötte Pandúrsándor eszelősen. – Ennek nem bírja el a bajsza a teli vödrök súlyát!
– Ki vagy te, lator? – szegezte a kérdést az elfogott férfiúnak.

Ám az úgy reszketett a félelemtől, akár a kocsonya, fogai vacogtak, ajkai nem tudtak szavakat formálni.

– Uram – hebegett az egyik Pandúrsándor fogdmegjei közül –, a ruhája meg az ábrázata nagyon hasonló... És a besúgó is ráismert...

Pandúrsándor visszakézből úgy vágta fültövön a beosztottját, hogy élete végéig nagyothallott, ezért nem sokkal később leszerelték, és elszegődött a vasúthoz, bakternak. Öregkorában úgy mesélte az unokáinak, az érdeemes,

nemes Rózsasándorért vívott ádáz csatát galád főnöke, a népnyzó Pandúrsándor ellen, úgy veszítette el éles hallását.

– Hozzák a masinát és gyerünk innen! – utasította hadinépét Pandúrsándor mérgesen.

toprongyosra verte

Bérencei szét is széledtek a szélrózsa minden irányába, de a velocipédnek poros nyomára sem leltek. Teichmann úr, a velocipédista is csak másnap került elő a Vadembör fogadó hátsó traktusából, amikor Pandúrsándor a bandájával már árkon-bokron túl járt. Teichmann úr mindkét szeme alatt kék monoklit viselt, az orra helyén szivárványszínű húsgombócot. Öltözéke erősen elnyűttnek tűnt, valaki nyilván toprongyosra verte az atyafit. Elkeseredésében két napon keresztül a vörös sörényű Lilivel és mélyvörös kadarkával múlatta az időt, svábul káromkodott, végezetül – tetemes adósságot hagyva maga után – visszavonatozott Pestre.

*

Míg Teichmann úr búját-baját feledtette a vörös sörényű Lili bájaival meg a kadarka zamatával, Rózsasándor Alsóváros legszélső utcája legszélső házának udvarán alaposan kiókumllálta a velocipédet. Behatóan tanulmányozta, ismerkedett rejtelveivel. Számtalanszor megkísérelte meglovagolni, ám néhány méter gurulás után többnyire fejjel előre keresztülzuhant a kormányon. Kevésbé keményfejű ember bizonyosan belehalt volna a nagy igyekezetbe. Nem úgy Rózsasándor! Panzasándor meg Veszelkakoma csak sziszegtek, jajgattak a sok esés-keles láttán, Csonkaferencz a szemét is eltakarta, nem merte nézni, miket művel; Rózsasándor azonban rendíthetetlenül gyakorolt. A negyedik napon aztán bekerekezett Szeged városába, elhajtott az Aranyoroszlán, a Fehérköröszt, a Háromkorona és a Háromkirályok előtt, s mindenütt megtapsolták. Ahogy dukált.

Csak a vár előtt fékezett a kitűnő betyár, leugrott az acélszerkezetről, zsebéből papirost vont elő, s késével a várkapura szögezte. Azzal ismét nyeregbe pattant és elhajtott.

Öt perc múltán nyílt a várkapu, kiosont egy strázsamester, letépte a papirost, visszasunnyogott vele az erődbe. Újabb tíz perc elteltével megint nyílt a kapu, s kitámolygott rajta egy deli legény.

– A Szélpál Pál fia, a Péter – suttogtak a vár körül kóválygó asszonyok.

Szélpál Pál fia, Péter hazafelé indult Alsóvárosra, lépte bizonytalan volt, termete sudár.

– Véle húzta csőbe a Pandúrsándort Rózsasándor – jelentette ki áhítattal az Ötpacsirta tulajdonosa, amikor a fiatalember a fogadó elé érkezett. A fogadós menten szalajtott a két pincérét, invitálják be néhány kupa borra a tömlőcből szabadult ifjút, ingyen ihatik, ehetik, amennyi belefér.

- A katonák ki se merik dugni az orrukat – jegyezte meg kárörvendve az egyik törzsvendég, Kocsisovszky Jusztin társulatának vékonydongájú színésze, kiról egyesek tudni vélték, nem más ő, mint Petőfi Zoltán, a nagy költő fia.
- Pandúrsándor elfutott, mégiscsak nyugalom lesz kicsikét a szegedieknek! – így a másik teátrista.
- Egyszer még színpadra írják ezt a betyárt – dörmögte a harmadik csepűrágó.
- És az a velocipéd, hogy az... – ingatta a fejét az ifjú Petőfinek tartott legényke, és nem bírta visszafojtani a kitörni készülő nevetést.